

2017. márciusi mérnök évfordulók, emléknapok

1. – 200 éves az első dunai gőzhajó

Bernhard Antal (18. sz. második fele – 1829 körül) technikus, feltaláló volt az első dunai gőzhajó, a „Carolina” építője. Pécssett, utóbb Pozsonyban, majd Bécsben élt. Hajóját a Dráva melletti Bélyén 1816-1817-ben építette s 1817. március 1-én bocsátotta vízre; Bécsben 1817. május 2-án, Pesten 1818. szeptemberben mutatta be szakértő bizottság előtt s 1828-ban 15 évre szóló szabadalmat kapott rá. Találmányát azonban nem sikerült megfelelően hasznosítania. A hajót csupán 1820 nyarán üzemeltették rendszeresen Pesten átkelőhajó vontatására. A „Carolina”-n bevezetett újítások mellett több más találmányára is szabadalmat nyert. A Dráván saját tervei alapján több hidat épített s 1820-ban javaslatot tett egy Buda és Pest közötti állandó híd építésére.

1. – 275 éve született Vertics Ferenc mérnök

Hódmezővásárhelyen született Vertics Ferenc (1742-1800) mérnök, aki dolgozott Moson vármegyében és 1769-ből való Sió-térképével részt vett a Sió-Balaton vízrendszer rendezésének előkészítő munkálataiban. 1780-as években Tolna vármegye mérnöke, s 1785-től egyúttal a Hajózási Igazgatóság pécsi kerületének mérnöke is. Később fivérével együtt Csongrád, Csanád és Békés vármegyében dolgozott és a Görög-féle Atlaszba ő rajzolta meg Csongrád vármegye térképét. A legképzettebb korabeli mérnökök közé tartozott.

3. – 110 éve született Balsay István mérnök

Sopronban született Balsay István (1907-1984) vaskohómérnök, egyetemi tanár. Fő kutatási területei közé tartozott a kemencék kihasználási fokának növelése, a folyékony acél-nemesítő eljárásai, a folyamatos acélöntés és az acél vákuumos kezelése.

6. – Energiatakarékossági világnap

A nemzetközi energiatakarékossági világnap szervezői felhívják a figyelmünket az energiatakarékosság és a megújuló energiaforrások, valamint a környezettudatosság, fenntarthatóság fontosságára is. E napon világszerte rengeteg energiatakarékosságra biztató programot szerveznek. A világnap jó alkalom a tavaszi megújulásra és a szemléletváltásra is, így érdemes egy-két programon részt venni.

10. – 110 éve született Rácz György mérnök

Töketeremesen született Rácz György (1907-1989) Ybl-díjas (1957.) építészmérnök, aki a modern építészet első Magyarországi hívei közé tartozott. Több lakóház és középület épült a tervei alapján.

12. – 170 éve született Korbuly József mérnök

Sárosmagyarbenkeszen született Korbuly József (1847-1914) gépészmérnök. Jelentős találmánya a vasúti kocsik csapágyazásának tökéletesítése. A róla elnevezett csapágyban az alsó és felső ágycsészét zárt tokban helyezte el, az ebben tárolt olaj kente a csapokat.

15. - 120 éve született Winter Ernő mérnök

Győrben született Winter Ernő (1897-1971) vegyészmérnök, akadémikus, a magyar híradástechnika és vákuumtechnikai ipar és kutatás kimagasló képviselője. 1925-1950 között az Egyesült Izzóban dolgozott,

ahol jelentős találmányai születtek. 1950-től a Távközlési Kutató Intézet munkatársa, ahol kidolgozták az un. készlet-katódokat.

16. – 110 éve született Tarján Gusztáv mérnök

Sopronban született Tarján Gusztáv (1907-1998) Kossuth-díjas mérnök, akadémikus, egyetemi tanár. Oktatói tevékenysége mellett 23 könyvet, ill. könyvrészletet és közel 200 tudományos közleményt írt. 1986-ban jelent meg a Mineral Processing című angol nyelvű szakkönyve. Legkiemelkedőbb alkotása a hidrociklon elméleti és gyakorlati vizsgálata, részt vett a hazai osztályozó, ill. előkészítőmű létesítésében, irányítva a kísérleteket.

17. – 125 éve született Szakáts Gábor mérnök

Makón született Szakáts Gábor (1892-1937) gépészmérnök, ipariskolai feltaláló. Legjelentősebb találmányai a haditechnika köréből valók. Közülük legismertebb a már az első világháborúban alkalmazott, égő folyadékot kilövellő lángszóró. E találmánya miatt az 1920. év elején Párizsban összeült nagykövetek tanácsa, mint háborús bűntörvényszék elnöksége elé kívánta állítani. Az első világháború után egy ideig Németországban és Angliában élt, majd szülővárosába tért vissza, hol találmányai kidolgozására laboratóriumot rendezett be. Forrás: *Vajda Pál: Nagy magyar feltalálók (Budapest, 1958.)*

17. – 140 éve született Viczián Ede mérnök

Tápiófarmsón született Viczián Ede (1872-1931) mérnök, aki hazánk vízerőinek felmérésével úttörő munkát végzett a vízerő-hasznosítás, ill. a tervszerű vízerő-gazdálkodás előkészítése terén. 1909-től a soroksári Duna-ág szabályozásának tervezője és a kivitelezési munkálatok vezetője volt. Tervei szerint épült a tassi vízerőtelep is.

17. – 130 éve született Csizmazia Lajos mérnök

Szencen született Csizmazia Lajos (1887-1940) gépészmérnök, általános megbecsülést szerzett malomipari tanár. Az ő kezdeményezésére újították fel a Felsőipari-iskolában a molnárképző, majd továbbképző tanfolyamokat.

19. – 130 éve született Csizmazia Lajos mérnök

Szencen született 1887-ben Csizmazia Lajos (1887-1940) gépészmérnök, ipariskolai tanár, aki főképpen a malomipari oktatásban szerzett általános megbecsülést. Érdemei elismerésül a Magyar Molnárcéh 1940-ben Csizmazia Lajos-ösztöndíjat alapított.

20. – 250 éve született Varga Márton tudós

Monostorapáti ban született Varga Márton (1767-1818) természettudós. 1808-1809-ben megjelent háromkötetes tan- és kézikönyve a 18. századi természettudományos (fizikai, kémiai és csillagászati-földrajzi) eredményeinek magas színvonalú, magyar nyelvű összefoglalása. Mint nyelvművelő a természettudományok szakmai magyar nyelvének kialakulását segítette elő.

23. – 100 éve szabadalmaztatott volfrám izzószál

Az USA-ban élő Pácz Aladár (1870-1938) vegyészmérnök 1917. március 23.-án szabadalmaztatta az izzó állapotban is alaktartó volfrám izzószálat.

23. – Meteorológiai világnap

Március 23-án, a meteorológiai világnapon, az 1950-ben Bécsben megalakult - 1951-től az Egyesült Nemzetek Szövetségének szakmai szervezeteként működő - Meteorológiai Világszervezet (WMO) tevékenységére irányul a figyelem. Kofi Annan főtitkár, a WMO-t a "legelső hálózatépítőnek" nevezte.

26. – 190 éve született Mokry Endre mérnök

Monostorszegen született Mokry Endre (1827-1889) vízépítő mérnök. Működését 1848-ban a Ferenc-csatornánál kezdte. Részt vett a szabadságharcban. Világos után közkatonának sorozták be, s mérnöki pályafutását 1851-ben kezdhette újra ugyancsak a Ferenc-csatornánál. 1852-ben a bécsi General-Bau-Direction a módosi (Torontál vm.) kirendeltség vezetésével bízta meg. 1854-től a Bega-csatorna mérnöke, majd 1870-től vezetője. 1873-tól a Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztériumban teljesített szolgálatot, 1876-tól Országos középítési felügyelő a Délvidékre kiterjedő körzettel. 1888-tól a dunai osztály vezetője volt haláláig. Kézíratos térképeit az Országos Levéltár őrzi.

27. – 160 éve született Hoszpótzky Alajos mérnök

Budapesten született Hoszpótzky Alajos (1857-1917) mérnök, miniszteri tanácsos, az al-dunai művezetőség helyettes vezetőjeként az Al-Duna szabályozás munkálatainak egyik irányítója. Szakirodalmi és műszaki tevékenységéért a Magyar Tudományos Akadémia Warhmann-jutalommal tüntette ki.

28. – 170 éve született Farkas Gyula tanár

Pusztasárosdon született Farkas Gyula (1847-1930) kémia–fizika szakos tanár. Kezdetben a Budapesti Tudományegyetemen, majd 1887-től 1915-ig Kolozsvárott tanított. 1888-ban az egyetem Mennyiségtani Fizikai Tanszékének professzora lett. Négy alkalommal a dékáni posztot is betöltötte, az 1907–1908-as tanévben pedig rektor volt. A matematikában Farkas Gyula a vektoranalízis, a komplex függvénytan és az iterációs függvények tanának egyik első magyarországi kutatója. A lineáris egyenlőtlenségek vizsgálatában végzett matematikai kutatásaival nemzetközi elismertségre tett szert. A matematikában nevét tétel is őrzi, amely időközben a lineáris programozás egyik alaptétele lett. Farkas Gyula az elméleti fizika egyik első magyarországi meghonosítója volt, s nemzetközileg jegyzik eredményeit a termodinamika axiomatikus megalapozása területén. Nevét viseli a Farkas–Minkowski tétel.

31. – 90 éve született Barát Zoltán mérnök

Gyulán született Barát Zoltán (1927-2012) Békésy-díjas villamosmérnök, kiváló pedagógus, a hazai elektroakusztika meghatározó kutatója és tanszékvezető egyetemi oktatója. 1961-ben az ő szakmai irányításával történt a Kékesen felállított TV-adó végfokozatának végleges kialakítása. Az ő tervei alapján készült a CB666-os telefonkészülék nagy sikerű hallgatója is. Tudományos munkássága is elsősorban az elektromechanikai átalakítók, majd az elektromechanikai szűrők témaköréhez kapcsolódott.

31. – 80 éve született Tóth Lajos mérnök

Miskolcon született Tóth Lajos (1937-1988) gépészmérnök. Első munkahelyén a Vasipari Kutató Intézetben is hamar bekapcsolódott a kohászati jellegű kutatásokba, s hamarosan átkerült a Nehézipari Műszaki Egyetem Kohógéptani Tanszékére, ahol különböző munkakörökben dolgozott élete végéig. Élethivatásának választotta az oktató munkát is.

Felhasznált irodalom:

- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának kötetei*
- *História – Tudósnapár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - <http://tudosnapar.kfki.hu/historia/>*
- *Mérnökök évfordulói 2017-ben – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága*
- *Nagy Ferenc szerk.: Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK*
- *Kenyeres Ágnes szerk.: Magyar Életrajzi Lexikon I-IV. – 1967-1990. – Akadémiai Kiadó*
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József